

GUTTMANN SZABOLCS

KOLOZSVÁRI FEJLESZTÉSEK, KOLOZSVÁRI KÖZÉRZET

Kérdezett Ferencz Zsolt

Kolozsvár főterén, a Szent Mihály-templom szomszédságában már hónapok óta zajlanak a restaurálási munkálatok, a kisebb-nagyobb megszakítások ellenére az utóbbi időben jócskán történtek előrelépések. Milyen szempontok figyelembevételével lehet folytatni a városfejlesztést, eközben pedig mi mindent kell/kellene szem előtt tartani, hogy Kolozsvár lakói tényleg jól érezzék magukat városukban? – többek között ezekre a kérdésekre kerestük a választ a Guttman Szabolccsal, Nagyszeben egykori főépítészével folytatott beszélgetésünk során.

■ – Az építészeti egyetem elvégzése után Nagyszebenbe került, ahol a város főépítészeként igen aktívan kivette részét a 2007-es évet megelőző város-rehabilitációs munkálatokból, másfél évvel ezelőtt pedig hazatért szülővárosába, Kolozsvárra. Azt mondják, „az idő vasfoga” a városra és annak épületeire is rányomja bélyegét, ennek ismerete nélkül pedig sem rehabilitálásról, sem pedig restaurálásról nem beszélhetünk. Hogy látja, mi-
ben nyilvánult ez meg Kolozsvár és Nagyszeben esetében?

– Kolozsvárra 21 év után tértem haza, azt követően, hogy 1987-től sikerült közelebbről megismernem a korábban szászok által lakott Nagyszeben értékeit. Nagyszeben a restaurálás jó iskolája, ahol az ember már a kisebb utcák épületei révén is megfelelően tanulmányozhatja a városképet. Az ott eltöltött évek alatt lehetőségem volt megérteni annak a középkori magnak a jelentőségét, amelynek köszönhetően a települést a 15. századi Erdély egyértelműen egyik legnagyobb városaként emlegették. A nagyon jól beépített középkori mag a barokkot sem engedte elszabadulni a városban, és Kolozsvárral ellentétben – amely időközben át-

...együtt kell
találkoznunk
ezekben a terekben...

vette a vezető szerepet Erdélyben – Nagyszeben a 19. századi bontásoknak sem volt részese.

Kolozsvár már a középkorban jóval szabályozottabb, rendezett város volt, valószínűleg éppen az ókorban a város helyén állt Napoca miatt, amit sajnos mind a mai napig nem tudtunk a maga teljességében megismerni, csak egyik-másik követ látjuk a lapidáriumban és a Főtéren.

Az utóbbi években Nagyszeben belvárosi rehabilitálása terén nem történt komolyabb építkezés, de nem is ez a legfontosabb. Bár koncertterem és városháza is épült a városban, sőt régi épületek restaurálására is sor került, a 170 ezer lelket számláló város az óriási sétálóövezet kialakítására lehet leginkább büszke. A Nagypiac egy 15 000 négyzetméteres terület, mindenféle forgalom nélkül, és noha a Kispiac mostanság megenged bizonyos parkolási lehetőségeket, a városban már nincs átvezető autósforgalom. Nagyszebenben 2007 óta érezhető, hogy mind a városlakóknak, mind pedig az oda érkező turistáknak tetszik a központ, hisz az semleges tér: olyan hely, ahol bármilyen rendezvényt a szervezők elképzelései szerint lehet megszervezni, és ahol mindenki jól érezheti magát.

– *Hogy látja, miként valósítható meg ez a kincses város esetében is?*

– A Kolozsvár esetében elfogadott városrendezési terv egyik része a Szent Mihály-templom körüli zöldövezet kialakítására vonatkozik. A szakemberek a belváros közepén, a Mátyás-szobor körül már hónapokkal ezelőtt nekiláttak az első ütemterv gyakorlatba ültetésének, egy fontos dologról azonban nem szabad megfeledkeznünk: eléggé visszafogott hozzáállásra vall, hogy egy téren belül két ütemtervre osztották a sétálóövezet kialakítását. Ha ugyanis nem készül el a második ütemterv, a sétálóövezetnek gyakorlatilag semmiféle haszna nem lesz. Az eredeti elképzelés szerint a keleti és a nyugati oldalon megszűnik a háromsávós forgalom, hogy lassan-lassan visszatérjen a sétáló, és kezdetét vehesse a belváros emberközelibb használata.

– *Távol lehet tartani az autókat a belvárostól?*

– Túl vagyunk a hetvenes évek dilemmáján, amikor a modernista urbanizmus még abban reménykedett, hogy képes megoldani a személygépkocsik problémáját. Infrastrukturálisan soha nem fogja tudni megoldani egy város ezt a problémát, és ez még a legjobban működő nyugati városokra is igaz.

Romániában az elmúlt húsz évben minden város gomba módra nőtt, ami egyben azt is jelenti, hogy a következő nyolcvan évnek túl kell élnie azt a szertelen, robbanásszerű építkezést, amit a szakemberhiány, pénzügyi vagy egyéb érdekek diktáltak. Egy dolog azonban biztos: olyan típusú zöldövezetek alakultak ki, amelyek nagyon nehezen megközelíthetők és kevésbé „lakhatók”.

Hogyan lehet mégis szeretni Kolozsvárt? – tehetjük fel a kérdést. Másfél éve élek itt, és ha jól akarom érezni magam, és oxigénhez akarok jutni, inkább visszamegyek Nagyszeben központjába. Egyértelmű, hogy jelen pillanatban nem az első sétálóövezet tervének ütemtervén kellene gondolkodnunk, hanem azon, hogy a teljes belvárosi forgalmat visszaszorítsuk.

Történelmi központ lévén minimális befektetéssel a maximálisat lehet megteremteni Kolozsváron is: egy kis portörlés, szakmaiság persze kell, de nagyon fontos, hogy az épületekhez hozzá tudjunk férni, kellő funkcióval, homlokzattal „feldíszítsük”, az emberek, nem pedig az autók javára hasznosítsuk újra őket. Ha ezt a központi szigetet sikerül kialakítani (az autók kiszorításával), a belvároshoz kapcsolódó negyedek is megtalálják a maguk sajátosságos szerepét a városban.

– *Hogyan lehet ezt megoldani?*

– Nagy parkolók megépítésére van szükség, a jelenleg már létező mellett még kb. három-négyre, hogy a történelmi várfalakat autókkal megközelítők „lethessék a cipőjüket, és zoknijukat vonuljanak be a városba”. Mint minden város, Kolozsvár sa-

játos úthálózatának megközelítése érdekében is meg kell találni azokat a gócpontokat, ahol óriásparkolókat és sétálókat hozhatunk létre, ezek ugyanis jóval olcsóbbak, mint alagutak vagy kerülőforgalmak elkészítése. Általuk egy ideig megszabadulhatunk azoktól az autóktól, amelyek Kolozsvár belvárosát teljességgel elözönlötték.

Ha a turista Kolozsvárra érkezik, szinte biztos, hogy ittléte során felkeresi a Szent Mihály-templomot és más felekezetek templomait, esetleg a múzeumokhoz is szeretne úgy eljutni, hogy közben ne üsse el egy autó. Ha sikerül megtalálni és tudatosítani, hogy több más mellett a város státusszimbólumai ezek (amelyekre mellesleg büszkék is lehetünk), kiderül, hogy a negyedeknek a központ egy jól működő rendszerét kellene biztosítaniuk.

Kolozsvár kétszer akkora, mint Nagyszeben, belvárosa is jóval nagyobb kiterjedésű, azok a fontos intézmények pedig (templomok, színházak stb.), amelyek a város szimbólumai, a történelmi várfalon kívül esnek. Ha viszont a színvonalas színházi és operaelőadások messze vannak azoktól a jó épületektől és városrészekről, szorongva jövünk ki a teremből, a két érték ugyanis nem cseng össze egymással.

– *Melyek azok az alternatívák, amelyek valamiféle segítséget nyújthatnak ezzel kapcsolatban?*

– Olyan helyszíneket kellene kijelölni, amelyek még aránylag belvárosiak, és maugon hordozzák a város szimbólumait. Fontos szerepet játszik ebben a kontextusban a Szamos folyó. Kolozsvár szempontjából szintén a modernista behatárolás része, nagy oldalfalakkal, hogy a várost elkerüljék az áradások. Mára már alig van víz benne, annyira túl van szabályozva a különböző gátrendszerekkel, hogy akár egy egészen más stratégiában is lehetne gondolkodni. Mégis meg kell találnunk annak lehetőségét, hogy az embereket közelebb vigyük ahhoz a vízhez, amelytől az épített fal az idők során eltávolította őket.

A város nyugatról keletre fejlődött, és erre a tengelyre kellene jobban odafigyelni, nagyobb hangsúlyt fektetni erre az elkövetkező időszakban. Ez a tengely adott pillanatban majd a történelmi magot is összeköti a távol eső keleti és nyugati városrészekkel, és erre kellene ráfűzni azokat az érdekszférákat, amelyek esetében komoly beruházásokra kerülhet még sor.

Természetbarát, kellemes utazási lehetőséget biztosító eszközökre is szükség van, amelyeket bizonyos magasságba kell elhelyezni, hogy a hidakat ne zavarja, olyanokra, amelyek a villamossal ellentétben nem zakatolnak.

A filharmonikusok koncertterme miért legyen egy olyan forgalmas úton, amely nem képviseli a város szellemiségét? Jobban mutatna, nemde, a Szamos egy nyitott pontján, a Babeş-park mellett, ahol túlméretezett a Szamos tükre, vagy félszigetként a Szamosra helyezve?

A Kolozsvári Állami Magyar Színház épülete például legközelebb esik a belvároshoz, érinti a Szamos-partot és a parkot is, esetében pedig egy óriási föld alatti parkolóval ellátott beruházást is meg lehetne valósítani. Megoldódna a közösségnek a parkból a belvárosba és a belvárosból a Szamos-partra való átjárása, és a színház is nagyobb légteret kapna. A gócpontok megtalálásával elérhetjük, hogy a belváros megközelíthető legyen anélkül, hogy átjárjunk rajta.

– *Hogy látja, mennyire nehéz ezeket a tevékenységeket összeegyeztetni?*

– Úgy vélem, az összehangolás csupán akarat kérdése. Nagyszebenben gyakorlatilag tíz évig semmi nem történt, csak ötletbörzékét tartottunk, abban a pillanatban pedig, amikor az új polgármester, Klaus Johannis azokban fantáziát látott, és azt mondta: érdeklí őt a belváros, kiderült: hihetetlenül gyorsan, és – ami nem mellékes – nem sok pénzzel lehet az ötleteket hasznosítani.

Egy másik probléma, hogy napjainkban sajnos már nincsenek köztulajdonban lévő házak, pedig ez a stratégia első lépcsője lett volna. Fontos szempont, hogy az ér-

tékektől ne szabaduljunk meg egyik percről a másikra, az épületeket ne daraboljuk fel olyan tulajdonosok között, akiknek nincs anyagi lehetőségük velük foglalkozni. Ha a tulajdonviszonyok rendeződnek, szabályozott rendszerben kell megrendezni az ingatlanbörzét.

Romániával ellentétben Németországban már nem a profit az elsődleges, hanem az értékmegőrzés. Nálunk is erre kellene koncentrálni, amikor ezek az ingatlanok eladódnak. Lehet, hogy túlzok, amikor azt mondom, hogy egy tízéves periódusban tudom elképzelni a fentebb vázoltak megvalósulását, ha ugyanis leállítom a közlekedést, akár már holnaptól jobban érzem magam. A tíz év belátható idő, hogy a parkolók elkészüljenek, a stratégiák kialakuljanak, a stúdiók pedig kitisztázódjanak.

Nagyszebenben az urbánus ötleteket két-három év alatt sikerült nyugat-európai szinten egyeztetni a szakembergárdával. Olyan komoly tanulmányt tudtunk bemutatni az ott élőknek, amelyből ők is megbizonyosodtak: ez a járható út, és ha már a civil szféra is látott benne fantáziát a beszélgetések révén, elképzelhető volt, hogy a stratégiák meg is valósuljanak.

– *Klaus Johannis támogatta ezeket az elképzeléseket, de mi a helyzet Kolozsváron?*

– Egy városvezetőnek, egyáltalán a politikumnak nagyon nehéz megmagyarázni, hogy mindaz, amit teszünk, nem ellenük irányul. Meggyőződésem, hogy a civil szféra és a politikum közös és állandó munkája egymással beszélgető és nem egymást kihívó kell legyen.

Persze nagy szükség van a befogadó partnerre is. Hiába mondtuk Nagyszebenben, hogy mit szeretnénk, tíz évig senki nem hallgatott meg bennünket. Ha észrevesszük, hogy van egy olyan polgármester, akiben megbízhatunk, hisz hajlandó foglalkozni a témával, sürgősen cselekednünk kell: minél többet kell beszélni neki a stratégiáról, minden olyan esetben pedig, amikor azt lehet, meg kell dicsérni a vezetőséget, nem pedig mindig mindenért felelősségre vonni. Ha látja, hogy neki ebből haszna van, akkor minden bizonnyal támogatni fogja az ötleteket. Ha viszont azt tapasztalja, hogy csak a focimeccsből származik politikai haszna, ne csodálkozzunk, hogy stadionokat épített.

Nem szabad elfelejtenünk: csak együttesen és toleranciával lehetünk képesek, hogy a dolgok menetét kitaláljuk. Magunkban is tudatosítanunk kell, hogy ez nem a mi belvárosunk, hisz bár a mi belváros-történetünkről van szó, a teret magát mindenki átjárja.

– *Fog működni ez a fajta összefogás a város polgárai között?*

– A probléma véleményem szerint az, hogy nagyon nem ismerjük egymást. Mára már bebizonyosodott, hogy toleranciában éljük ugyan mindennapjainkat, a katolikus mégsem megy be az ortodox templomba, és fordítva, közben pedig azt hisszük: ismerjük egymást. Egészen eltérő ritmusban éljük meg a kereszténységet, pedig mindkét vallásnak hihetetlen értékei vannak. Ha ezeket az értékeket észrevesszük, és megpróbáljuk érzékeltetni, hogy látjuk is azokat, sor kerülhet a nyitásra. Soha nem fog működni ugyanis egy város, ha lakói csak magukénak érzik a tereket és az utcákat: együtt kell találkoznunk ezekben a terekben, nem pusztán a Házsongárdi temetőben, ahol mindenki csendben van.